

Ülevaade korruptsiooni ennetamisest riigile kuuluvates äriühingutes

**Peakontrolör Tarmo Olgo,
auditijuht Ermo Liedemann**

**Riigikogu riigieelarve kontrolli erikomisjon
5. juuni 2017**

Miks on korruptsiooni ennetamine (riigi äriühingutes) oluline?

- Ernst & Young uuring (2017): 49% era- ja avaliku sektori vastajatest on osaliselt või täielikult nõus väitega, et korruptiivne käitumine on Eestis laialt levinud; 2016 leidis nii 40%;
- Tartu Ülikooli uuring (2015): 57,6% eraettevõtete juhtidest on enda sõnul korruptsiooniga kokku puutunud;
- Eesti positsioon ei ole korruptsioonitajumise indeksis viimase kolme aastaga paranenud;
- Riigi äriühingud ja RMK haldavad ja kasutavad 34,5% avaliku sektori koguvarast ehk ca 9,9 mld eurot;
- Korruptsioon tekitab riigi äriühingule mainekahju ning jätab riigil kasutamata võimaluse rõhutada ausat konkurentsi tegevusalal.

Mida ülevaate koostamisel analüüsiti ja kuidas?

- Kuidas on riik osalust valitseva ministri tasandil korruptsiooniennetusele tähelepanu pööranud?
- Kuivõrd teadvustavad riigi äriühingute nõukogud korruptsiooni ennetamise vajalikkust ja enda järelevalveülesandeid?
- Milliseid abinõusid on korruptsiooni ennetamiseks riigi äriühingutes tarvitusele võetud ja milliseid peetakse vajalikuks?
- Peamised ülevaate toimingud: ankeetküsitlus riigile kuuluvatele äriühingutele ja RMK-le ning esitatud materjalide analüüs.

Korruptsiooni/pettuse 4 eeldust

Motiiv

Korruptsiooni teo
ajend (ootused,
ähvardused, raha,
suhted)

Võimalus

Süsteemi nõrkused
võimaldavad teo
sooritamist. Avab
ukse korruptsioonile

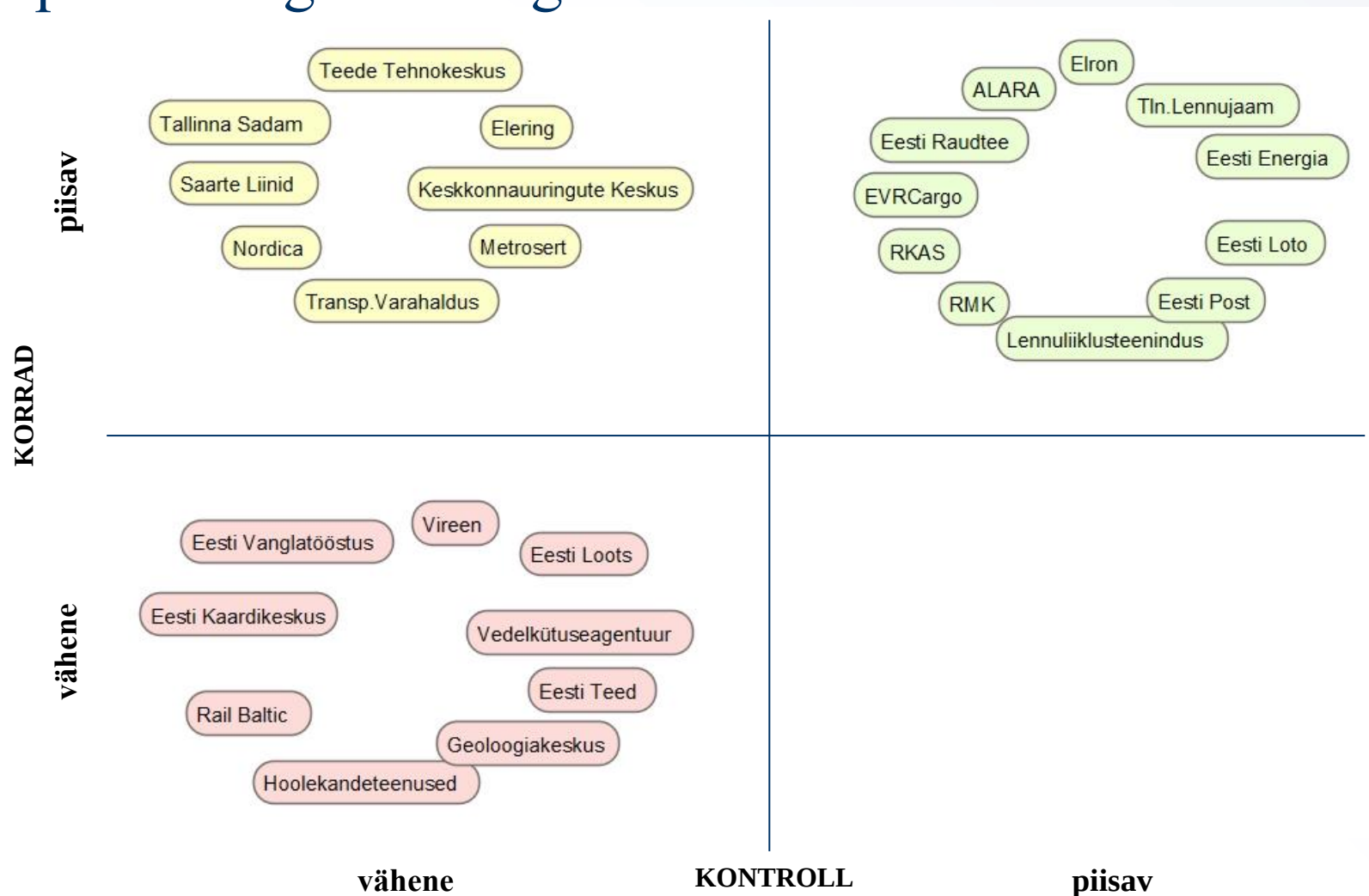
Võimekus

Inimesel on vajalikud
isikuomadused ja
oskused korruptsiooni
korda saatmiseks

Eneseõigustus

Ebaõige käitumise kasu
ületab võimaliku kahju
(vahelejäämise risk on
madal)

Süsteemselt ei tegele korrupsiooniennetusega rohkem kui pooled riigi äriühingutest

Riigi äriühingute ja nõukogu tasand – olulisemad järeldused

- Töötajate korruptsioonialase teadlikkuse tõstmisega tegelevad veidi enam kui pooled riigi äriühingutest;
- Korruptsiooniriski on viimase kolme aasta jooksul hinnanud veidi rohkem kui kaks kolmandikku äriühingutest; nõukogule annavad aru vähem kui pooled;
- Enamikel riigi äriühingutest pole tegevuskava, kuidas korruptsiooni-kahtluse või –juhtumi korral käituda; samuti korruptsioonikahtlusest teavitamise võimalust töötajale;
- Kingituste andmise ja vastuvõtmise reeglid on pooltel äriühingutest;
- Korruptsiooniennetuse abinõude rakendamise peab tagama äriühingu nõukogu: puudused meetmete elluviimisel näitavad eelkõige vajakajäämisi nõukogu töös.

Omaniku esindaja ehk ministri tasand – olulisemad järeldused

- Osaluste valitsejad on korruptsiooniennetusele erineval määral tähelepanu pööranud;
- Rahandusministeerium ja MKM on andnud enda valitsetavatele äriühingutele juhised korruptsiooniennetuseks, teised ministeeriumid mitte;
- Juhised on suunatud eelkõige korruptsioonivastase seaduse nõuete täitmisele (ametisikute huvide kontroll ja koolitamine), kuid ka neid kahte meetet pole piisavalt rakendatud;

Ei ole piisavalt selge, millistele äriühingutele ja nende töötajatele KVS kohaldub

- Korruptsioonivastane seadus: riigi äriühingud peavad tagama, et nende avalikku ülesannet täitvad töötajad on korruptsiooni ennetamisega kursis ning peavad kinni korruptsioonivastastest reeglitest;
- Justiitsministeerium: seadusega pole defineeritud, mis on avalik ülesanne ning kes täpsemalt avaliku ettevõtja juures avalikke ülesandeid täidavad;
- Praktikas on riik jätnud äriühingute endi otsustada ja sisustada, millised töötajad täidavad avalikku ülesannet.

Miks on korruptsiooni ennetuses selline olukord tekkinud?

- Riigis pole lepitud kokku, kes ja mil viisil korruptsioonivastast tegevust keskselt koordineerib;
- Rahandusministeerium riigi osaluspoliitika üldkoordinaatorina on lähtunud, korruptsioonivastase tegevuse eest vastutab Justiitsministeerium;
- Justiitsministeerium on keskendunud korruptsiooni ennetamisele eelkõige ametnike seas ja pööranud äriühingutele seni vähem tähelepanu;
- Korruptsioonivastane tegevus riigi äriühingutes ei ole olnud süsteemne ning on osalust valitseva ministeeriumi ja äriühingu enda sisustada.

Mida soovime rõhutada?

- Kokku tuleb leppida, kes vastutab keskselt korruptsioonivastase tegevuse koordineerimise eest;
- Saavutada tuleb selgus, kellele kohaldub KVS;
- Riik peab omanikuna igakülgsest toetama põhimõtet, et riigi äriühingus kehtib korruptsiooni suhtes null-tolerants ning riigi äriühing on teistele äriühingutele ausa konkurentsi eeskuju;
- Teadvustada tuleb, et toimivate korruptsiooniennetuse meetmete väljatöötamise ja rakendamise tagamise eest on selge vastutus riigi äriühingu nõukogul;
- Osaluse valitseja peab veenduma, et nõukogu on teinud oma tööd oodatava hoolsusega.